

LBRIS

We know
books

Bogdan Iorga

Cum să-l falsifici pe Dalí

Editura Vremea
București
2023

Introduțiune

De ce toate valsurile creole sunt în halul ăsta de tâmpite? Gândește: ce am azi? Stă cu bărbia-n piept și cu pleoapele întredeschise, trage cu coada ochiului la burtică: la naiba, Zavalita, te-ai cam rotunjit, și umflătura asta-n sacou! Să fi-nceput totul de când s-a pus pe băut bere? Adică cu cinșpe, douăzeci de ani în urmă? Patru săptămâni de când nu le-a mai văzut pe mama, pe Teté. Cine-ar fi zis că Popey va termina arhitectura, Zavalita, cine că vei ajunge să scrii editoriale contra câinilor din Lima? Gândește: încă puțin și mă văd burtos. O să meargă la baia turcească, o să joace tenis la Terrazas, în șase luni o să-și topească burdihanul de nu s-o mai cunoaște, și iar o să aibă-un pântec neted ca la cinșpe ani. Totu-i să se zorească nițel...

Mario Vargas Llosa, *Conversație la Catedrală*

Eram în mașină, cu Aniela și Cyber, în drum spre 2 Mai, și tocmai trecusem de Podul de la Cernavodă când m-a sunat Doinel. *Salut, Iorgule, citesc povestea ta și văd că nu ai linii de dialog în text. Folosești însă multe italice. Nu știi dacă e bine, ar putea stârni confuzia cititorului.* Mda, a trebuit să recunosc, asta cam așa este, dar răspunderea pentru această vină o poartă Umberto Eco și Mario Vargas Llosa. Ei m-au împins în păcat. *Cum așa?* s-a arătat el, pe bună dreptate, intrigat. Păi, întreaga poveste se țese ca-ntr-un decupaj cinematografic, o juxtapunere de planuri temporare care se fac salbă pe firul povestirii. Și, pentru mai mult dinamism, ca să fie mai fluidă lectura, să nu mai sară omul cu privirea de pe rând la liniuța de

dialog, am apelat oarecum și la tertipurile de ziarist, care inserează în text declarațiile interlocutorilor. Numai c-am eliminat ghilimelele și le-am îngheșuit în italice. Doinel tăcu, semn că dorea mai multe amănunte. Pentru că el se îngrijește de cartea mea, în cadrul editurii, mi s-a părut îndreptățită așteptarea lui. Drept pentru care am continuat, întru lămurirea chestiunii.

Sunt două borne mari care jalonează drumul lecturilor mele: Umberto Eco și Mario Vargas Llosa. La cei doi am ajuns în momente diferite din viață și, din clipa în care i-am găsit, am simțit că m-am regăsit. Practic, construcțiile lor beletristice sunt motorul care m-a împins mai departe prin jungla postmodernismului. Pornind de la tacticile lor de gherilă literară, la Eco – postmodernismul, la Vargas Llosa – realismul magic, am băgat totul în blender și a ieșit ce a ieșit. Poate (de fapt, sigur!), la modul în care am pus cuvintele în pagină a contribuit și ecoul pe care-l am în minte, al spuselor lui Jean-François Lyotard (*La Condition postmoderne: rapport sur le savoir*, 1979). Acesta a surprins, cu acuratețea unui fotograf de la National Geographic, aspectul neîncrederii în meta-narațiuni fiindcă, așa cum vedea el lucrurile, postmodernismul, aidoma valurilor care se sparg de faleză, sfărâmă ideea universalității monolitice și, în mișcarea sa de talaz, lasă în urmă perspectivele multiple, fracturate și fluide.

Cum Doinel tăcea în continuare, am mai scurmat puțin în cutia cu detalii.

În vara lui 1989 mă ascundeam de vipie în camera mea, cu draperiile trase, într-o semi-obscuritate care mă trimitea cu gândul la *Craii de Curtea-Veche*. Praful selenar ce se abătuse peste Bucureștiul demolărilor

frenetice ale lui Ceaușescu și sunetul de fond al buldozerelor și excavatoarelor (care deja răseseră Calea Călărașilor și colțul din Delea Nouă, inclusiv Azilul Calist Arhiereul) se opreau în perdelele grele din catifea albastră. Doar șapte curți mai despărțeau casa părinților mei de dărâmurile în care se sfărâmasă tihna unui cartier (deja la sfârșitul lunii august, colțul străzii Delea Veche cu Orzari căzuse și, vis-a-vis, vechea cârciumă, de la răspântia căii Călărași cu Delea Veche, nu mai era decât un morman de cărămizi și bârne frânte).

Și, colac peste pupăză, pe 20 septembrie 1989 urma să ajung la UM 01368, soldat, cu un orizont larg de veselii cazone care ar fi trebuit să se întindă pe un an și patru luni. Practic, nimic optimist în perspectivă.

Refugiul mi-l găsisem în lectură. După ce am devorat cam toate titlurile lui Mircea Eliade, Camil Petrescu și, mă rog, cam toți *interbelicii* din biblioteca lui tataie (și-ncă ceva-n plus), după o seară de discuții sub bolta de viță din curtea lui Spiru, de pe strada Mecet, m-am întors spre casă cu o carte jupuită rău, pe care prietenul meu mi-o împrumutase cu mare strângere de inimă. Era *Numele Trandafirului*.

Odată ajuns acasă, binișor după miezul nopții, m-am strecurat tiptil, ca să nu-i trezesc pe ai mei. Am făcut un duș rece, să exorcizez canicula ce-și lipise tentaculele de pielea mea și am intrat în cameră, unde mi-am zis *hai să mă uit puținel pe carte*. Povestea lui William de Baskerville și a discipolului său, Adso din Melk, m-a prins atât de tare încât, deodată, m-am pomenit că aud de pe stradă huruitul primelor troleibuze, în vreme ce, de pe Calea Călărașilor, răsună duduitul buldozerelor și al basculantelor. Am continuat să citesc, nesimțind oboseală. Așa a

trecut ziua. Mama, tata și Anca au intrat în câteva rânduri la mine în odaie, mi-au vorbit și-apoi mi-au dat pace, răcoarea umbroasă a camerei ținându-mă într-o strânsă îmbrățișare, proaspătă, în vreme ce, ca-n transă, citeam filă după filă. Am isprăvit de citit cartea undeva, târziu, sau poate, dimpotrivă, devreme, când din nou se porniseră troleibuzele găjâite pe străzi.

Așa l-am descoperit pe Umberto Eco. Apoi, unul după altul, romanele lui mi-au jalonat existența și creșterea mea ca om. Descopeream, de fiecare dată, o arhitectură a scrisului din care transpare construcția limbajului, a discursurilor și a sistemelor semiotice, evident tributare avangardei și post-structuralismului, la a căror teoretizare Eco a participat din plin. Scrierile sale, o spumă intelectuală de mare rafinament, îmi evocă de multe ori o poțiune alchimică de respingere a ierarhiilor, de ștergere a diferențelor, peste care se toarnă o mixtură eclectică de coduri, în mod evident bine stăpânite de scriitor. Totul servit impecabil, într-un pahar de cocktail, cu un pai și o umbreluță cochetă, din umor creponat. Faptul acesta demonstrează încă o dată că postmodernismul a reușit să anuleze antinomiile de tip vechi-nou sau tradițional-modern, acționând ca un *super-glue* care lipește, într-o singură imagine, fragmente de trecut, prezent și viitor.

Vreo zece ani mai târziu, odată cu Raluca, în viața mea a intrat și Mario Vargas Llosa. Jocuri literaro-erotice, discuții și vin roșu sec. Preferabil de Recaș sau Ceptura. În garsoniera din Brezoianu, unde am trăit în ultimul deceniu al mileniului trecut, l-am descoperit pe Vargas Llosa fix în răstimpul pauzelor pe care le mai luam din explorarea reliefului ralucian. Și

trebuie să mărturisesc: intrarea lui în biblioteca mea a fost de-a dreptul abruptă și contondentă. Nimic pregătitor, nimic *soft*. Fără să-mi fac vreo încălzire, ca la sală. Am luat lectura în plină față, aidoma unei găleți cu apă și gheață, pe care ți-o torni în cap, în toiul vipiei, la 40° C! Nu, nu am început cu *Mătușa Julia și condeierul*. Am purces, voinicește, să escaladez *Conversație la Catedrală*. Din când în când, când aerul rarefiat din Lima îmi provoca dureri de cap, coboram îndărăt, la Muntele lui Venus, momente în care Raluca mă privea condescendent, semn că nu fac față lecturii. Ceea ce nu mi se părea corect. În vreme ce eu îi dădusem să admire mozaicul ezoteric din *Pendulul lui Foucault*, ea-mi așternuse dinainte expertiza medico-legală a două destine din societatea peruviană, de la jumătatea secolului XX. În mod clar, *Conversație la Catedrală* nu e o carte ușor de îngurgitat. În paginile ei descopeream corupție, politică murdară, trădare, sărăcie și prostituție, droguri și violență, toate înghesuite chinuitor, într-un puzzle conversațional îmbibat de bere și împănat de tăceri grăitoare, mustind de amintirile celor doi interlocutori. Fiecare în parte și, totodată, fiecare cu povești ce se întrepătrund. Practic aveam parte de așa ceva zilnic, pe coridoarele de la *România liberă* unde, pe atunci, lucram. Așa am descoperit *realismul magic* din literatură, care cimentează o unitate a contrariilor: viață și moarte, trecut precolonial și prezent postindustrial. Plus perspective care, de regulă, ar trebui să fie antagonice: distingerea rațională a realității și, totodată, acceptarea supranaturalului ca realitate banală. Chestiune pe care am înțeles-o pe deplin mai târziu, într-un restaurant din Beijing, când am mâncat prima dată înghețată prăjită. Atunci am priceput cum, în aceeași

farfurie poți primi o realitate fierbinte, sfârâitoare, cu un miez magic, fantastic de rece și înghețat... Cam asta ar fi.

A urmat un moment de liniște și apoi Doinel mă întreabă: *Nu vrei să explici toată chestiunea asta pentru cititori? Să o scrii și să o punem în carte? De ce nu? Amintindu-mi de sloganul unei reviste săptămânale, pe care o devoram în anii '90, cititorii noștri sunt mai deștepți decât cititorii lor, am dat curs cererii lui Doinel.*

2 Mai,
August 2023

1.

În zăpăceala din ultima clipă, bețivanii triști care-i scoaseră din casă confundară sicriale și-l îngropară pe unul în groapa celuiilalt.

Gabriel García Márquez, *Un veac de singurătate*

Era spre seară, într-un noiembrie târziu, când a sunat telefonul mobil și, la celălalt capăt, era Chirică, patronul agenției la care lucram *pe atunci*. Tocmai îmi luasem băieții de la sor-mea (fiindcă erau într-o vacanță de o săptămână, după modelul franțuzesc) iar vocea din telefon, consonantică și tulbure, articulând cu limba lipită de bolta palatină, m-a întrebat intempestiv unde sunt. *Să-mi iau copiii*, am răspuns, ținând telefonul între ureche și umăr, în vreme ce mă străduiam să păstrez drumul drept. *Și în cât timp poți ajunge la birou?*, a compostat vocea din telefon, din nou. *Dacă e nevoie, în 15-20 de minute*, am răspuns și probabil că entuziasmul nu era cel mai tare atu al meu din acel moment. *Nu, nu mai e nevoie. Nici tu și nici restul departamentului nu mai trebuie să veniți, de mâine, la lucru. Sunteți concediați. Nu mai am nevoie de serviciile voastre!*

Dialogurile cu Chirică nu au avut nicidecum savoairea dialogurilor lui Platon dar, recunosc, întotdeauna au reușit să stârnească furtuni în pahar mult mai ample decât versiunile platoniciene. Asta dacă nu iau în calcul *Republica*, ce s-a dovedit a fi un dezastru.

Un telefon de concediere primit când ești la volan nu e prea nostim deși, analizat la rece, în esență e o chestie deosebită, pe care n-o poți uita o viață întreagă. Totuși, prins în focul evenimentelor, o bună bucată de drum am condus ușor anesteziat, senzația la un moment dat fiind că am reușit să mă teleportez de aici – colea.

Și cum în aer mirosea a iarnă și începeau, vag, să se audă zurgălăii de la sania lui Moș Crăciun, diminețile la McDonald's, la un ceai negru, am început să gerez amintiri și să țes împreună cu Marius, proaspăt concediat și el *by the same spectacular Chirică*, posibile direcții de mers.

În vreme ce Marius îmi vorbea de posibile colaborări cu Euromedia, eu mă gândeam la Academia de Artă. În vreme ce Marius îmi spunea că putem oferi și către Telekom ceea ce făceam pentru Chirică, eu mă gândeam la anii '90.

2.

Întrebați-vă: sunt mulțumit? Există o relație între mulțumire și inteligență, între mulțumire și înțelegere. Controlează-ți starea de mulțumire. Dacă ești tipul cerebral, întâi înțelegi lumea și astfel găsești mulțumire că lumea este ceea ce este. Dacă aparții tipului intuitiv-afectiv, întâi îți crezi starea de mulțumire și va urma și înțelegerea. Depinde cărui tip de mental îi aparții.

Vasile Andru, Psihoterapie isihastă

Prin februarie '91, după ce m-am întors de la un miting unde răgușisem strigând „Jos Iliescu!”, zgribulit de frig, în timp ce mâncam (mmmm!) *pulpe americane cu pâine proaspătă turcească*, tata mi-a dat plicul maro, format A4, în care primisem *invitația* de la Anca. *Uraa, merg la vară în Franța!*

Întreaga seară mi-am petrecut-o într-o stare de beatitudine, admirând filigranul verzuliu de pe hârtia oficială, eliberată de prefectura din *Massy Palaiseau*, ce reprezenta ușa deschisă spre Paris. Am privit extatic literele mașinii de scris – niște frumoase fonturi *Arial*, ce păreau extrem de *occidentale și moderne* în comparație cu literele bătrânei *Remington portable* la care scriam articolele și la care și tataia și-a scris, de fapt, reportajele de război și cărțile. Iar apoi am avut reverii în roșu-alb-albastru, continuate cu vise erotice cu *Patricia Kaas*.

Zăpada de afară a devenit mirifică, iar troleibuzele care se hurducau prin gropi au devenit suave ca niște sănii trase de reni. Simțeam că plutesc și, brusc, *dieta de fumător* a făcut schimbarea de macaz: *j'ai changé l'option!* Am abandonat, fără remușcări (*ni remords, ni regrets*), pachetul scurt de Camel fără filtru (*en valeur de cinquante lei*) în favoarea pachetului

scurt și albastru de Gitanes bleues (*même prix*). Dar mult mai *grăitoare*. Și (parcă) mai masculine!

Catrinel, din turnul ei de fizică atomică de la Măgurele, pe care o băntuiam în mod boem, spre deznădejdea maică-sii, s-a arătat total nemulțumită de planurile mele de vacanță. *Cum, o să stai în Franța toată vara? Da. Păi eu cu cine merg la mare? Singură sau cu prietenii tăi (știu că vei fi cuminte). Voiam să mergem la Costinești... Beurk! Mie îmi place în 2 Mai... Și, oricum, prefer Champs-Élysées...*

Cu două zile înainte de plecare, la ultima întâlnire cu Catrinel, ca să fac despărțirea mai ușoară, mi-am pus un tricou negru, de pe care zâmbea senin Eddie, mascota celor de la Iron Maiden, o pereche de jeansi tociți până la exasperare pe care, din când în când, reîmprospătam cu tuș o lozincă mobilizatoare (*fuck authority!*) și bocancii negri, de rocker, care nu ratașeră nici un concert, nici o manifestație și, în general, nici un chef mai de Doamne-ajută... *Așa vrei să pleci în Franța? Sigur că da, ăsta-s eu și pace. C'est moi-même. J'ai ma personnalité! Și mi-am strâns părul în coadă cu un elastic. Catrinel a făcut bot de iepure de sub buclele roșii, ca o etichetă de Coca-Cola.*

Apoi, totuși, a urcat la mine în garsonieră, pentru un rămas-bun. Tactil și epidermic, *mai mult nu se poate, te rog, înțelege*, hai Catrinel, écoute, mais pourquoi pas?, în vreme ce, la casetofonul mono, Serge Gainsbourg făcea atmosferă: *Je vais et je viens/ Entre tes reins/ Et je me retiens*¹...

¹ „Je t'aime... moi non plus” este o melodie din 1967, scrisă de Serge Gainsbourg pentru Brigitte Bardot, iubita lui din acea perioadă. Ea l-a rugat să scrie cea mai frumoasă melodie de dragoste pe care și-o putea imagina și, într-o noapte, Gainsbourg a scris „Je t'aime” și „Bonnie & Clyde”.

A doua zi m-am dus la frizer. Am văzut în oglindă cum îmi cad pletele, iar frizerul, mândru că *mă aduce pe drumul cel bun*, îmi povestea că și fi-su și-a găsit un loc de muncă și s-a angajat... A fost ultima dată când m-am văzut cu părul lung. *Rockere, rockere...* Apoi mi-am călcat costumul la două rânduri, de examen, mi-am călcat și o cămașă albă, mi-am lustruit pantofii pe care îi purtam în momentele chic... Tataie îmi dăduse o cravată, puțin roasă și lucioasă, din PNA, cu etichetă made în RSR. Cu valiza din imitație de piele bej, ce-și făcuse rodajul în concediile părinților mei, din anii '80, aveam ceva din eleganța vărului de la țară, venit să dea examen la Politehnică, în București. Evident, eu nu știam asta. Eram superstarul ce pășește pe scenă. Elegant ca însăși noțiunea de eleganță. Cochet precum cochetăria în sine. *I'm too sexy for my shirt too sexy for my shirt/ So sexy it hurts/ And I'm too sexy for Milan too sexy for Milan/ New York and Japan*²... Eram mult prea sexy pentru toate aceste destinații, doar mă aștepta Parisul!

Însă, în 1969 a fost înregistrată cea mai cunoscută versiune: cea cu Jane Birkin. Pe aceasta, Gainsbourg a întâlnit-o în 1968, pe un platou de filmare și, numaidecât, a început o nouă relație. O nouă relație, o nouă înregistrare...

² „I'm Too Sexy” este single-ul de debut, lansat în 1991, de grupul britanic Right Said Fred. Ideea melodiei a apărut pe când cei doi membri ai formației, frații Fred and Richard Fairbrass, frecventau o sală de gimnastică din Londra care, potrivit lui Richard, era „plină de poezie și narcisism”. Într-o zi, acesta și-a scos tricoul în fața oglinzii și a început să cânte, în glumă, „Sunt prea sexy pentru cămașa mea”.

Ca să scriu cele ce urmează, mi-am pus niște pantofi de lac pe care nu i-am putut încălța niciodată prea mult timp, pentru că mă strâng cumplit. De obicei, mi-i pun înainte de vreo conferință. Strânsoarea dureroasă asupra picioarelor îmi ascute la maximum virtuțile oratorice.

Salvador Dalí, Jurnalul unui geniu

Măi, trebuie să facem ceva, a decretat Marius într-o dimineață cenușie, care mai păstra încă aroma ceaiului *English Breakfast* la plic, sorbit la McDonald's. Altceva în afară de trimis CV-uri? Eu fac... Fac supă, fac felul doi, iau băieții de la școală, fac lecțiile cu ei după-amiază, mă enervez și mă înroșesc ca un rac fiert când găsesc cuvinte scrise greșit și, seara, după ce băieții adorm și Ana începe să mediteze cu bețișoare parfumate aprinse împrejurii, eu intru pe internet ca să mă uit pe site-uri porno și să mă masturbez frenetic, iar apoi, după ce mă culc, visez că fac montaje de spoturi în Adobe Premiere! Nu se cheamă asta o viață plină? Marius a dat din cap că da, ar cam fi, că și el face niște cursuri de administrator de bloc...

Și, totuși, viața înseamnă mai mult decât o labă tristă înainte de culcare și un vis în care continui să lucrez *for free* pentru Chirică!

E o situație dificilă, mi-a zis la telefon Viorel, când l-am întrebat dacă nu e ceva de lucru pe la el, prin CEC. *Nu îți pot promite nimic, dar trebuie să ne vedem să bem o cafea săptămâna viitoare.* Sigur. Și Ștefăroi, când am sunat-o să o întreb dacă nu ar fi ceva-ceva de lucru prin BRD, a zis că nu prea știe, dar hai să bem o cafea. Prea multe cafele nu pot să-mi cauzeze? Zic și eu. Pe Oroveanu nu l-am găsit disponibil și am decis să-l

caut după Anul Nou, asta dac-o mai fi Anul Nou, dacă mayașii nu or fi avut dreptate și toată omenirea se va topi într-una sau mai multe dimensiuni pe 21 decembrie 2012. Adică peste un pumn de zile, ce mai încolo și încoace? Păi merită să te mai ostenești când vine sfârșitul lumii? De ce să nu stai lejer, să bei un vin roșu, citind ce vrei să citești, uitându-te la un film bun ori, pur și simplu, masturbându-te în fața monitorului cu pornoșaguri. Asta dacă nu decizi să tragi un pui de somn, ca să te prindă sfârșitul lumii odihnit!

Singura chestie nasoală e că mi-am zis că mă reapuc de fumat la 65 de ani și acum am 43, iar o țigară mi-ar plăcea. Dacă vine sfârșitul lumii, pot fuma, că tot nu mai contează. Dar chiar vine? Mi-e frică să aprind țigara, că de-mi aprind una, în următoarele șase ceasuri fumez tot pachetul... Numai eu știu prin ce chinul naibii și prin ce sevrăj am trecut acum nouă ani când într-o dimineață am decis să nu mai fumez nici una dintre cele 40 de țigări cotidiene! *Profită de apocalipsă! Ultimele reduceri!* mă îmbie un afiș de pe strada Artur Verona.

Măi, trebuie să facem ceva!, a întărit Marius aserțiunea, sorbind tacticos ceaiul negru de McDonald's, deja răcit în paharul de carton. De acord. Dar ce?